

Szénási Miklós

Arccal a földnek, háttal az égnek

Az egyetem jó volt, bár az utolsó évben többet üldögéltek a környékbeli kocsmákban, mint előadásokon és szemináriumokon. A pénzüket cigire, piára meg könyvekre költötték, és turkálókba jártak, ahol ki lehetett fogni egy-egy jobb pólót és farmert is. Tóthi azt mondta, akármilyen elviselhetetlen a lét, akkor is kell egy diploma, Borz meg csak legyintett erre, hogy azzal kitörölhetik, inkább kellene egy zenekar.

– Az a lényeg, hogy megmutassuk, mit érzünk! Te tudsz gitározni, nekem vannak szövegeim.

Találtak egy basszerost, Szilágyi Attila haja majdnem a derekáig ért és volt hangszere, erősítője, ráadásul az apja ismerte Balogh Endrét, az egyetemi kollégium igazgatóját, aki megengedte, hogy az alagsorban próbáljanak. A dobossal, Geréb Jocival a Kis Virágban találkoztak. Furcsa gyerek volt, állandóan azt magyarázta, hogy nézzék meg, mások mit és hogy csinálnak, meg azzal jött, hogy nem ártana megtanulni kottát olvasni, de ez senkit nem érdekelt.

A Pszichiátria zenéje nem volt túl bonyolult. Geréb csuklóból verte a négynegyedekeket, Attila majdnem a térdéig leengedve tépte a basszusgitárt, Tóthi meg szerzett egy metáltorzítót, és úgy hozta a riffeket, mintha a harmadik világháború jönne szembe.

Az első koncertet az óvónőképző gólyabálján tartották. Az ebédlőben volt a buli, és csak a helyszínen derült ki, hogy annyit ihatnak ingyen, amennyit akarnak, ennek megfelelően nagy tempóban kezdték el rendelni a söröket. Attila másnap röhögve mesélte, hogy ő végig azt hitte, az még csak a beállítás volt, közben már félórája ment a műsor.

Két daluk nagyon bejött a közönségnek, a *Sárga busz* meg a *Kimarad a tudat*, ezeket háromszor is el kellett nyomniuk. A jövő óvónői kórusban énekelték Borzsal, hogy „arcral a földnek, háttal az égnek, az emberek a városban lassan kiégnek”, meg azt, hogy „ez az őrült rovarkolónia, magával sodor a fóbia”.

– Istenek voltunk, maradjunk ennyiben – vigyorgott Tóthi.

Legközelebb március 15-én játszottak az Udvarház közepén. A Téboly frontembere, Kozák Laci szervezte a Délutáni Pilvax Fesztivált, ahova Attila bemenedzselte a Pszichiátriát. Négy csapat lépett fel, ők fél négy körül. A zenekarok a közeli pizzériában söröztek, mielőtt színpadra léptek. A Téboly, a Zord Idők, a Váratlan Vendég csupa olyan érzésből játszó csapat volt, mint Tóthi meg Borz bandája. Csajok, zene, Nietzsche, Hamvas Béla, Depeche Mode, U2 és Exploited – ilyesmikről dumáltak. Nagyon meglepődtek, mikor odalépett hozzájuk két öltönyös fickó.

– Fiúk, ha itt valaki politizálni kezd, azonnal leállítjuk a koncertet.

Csak néztek, mit pofáznak ezek itt. Politika? Ugyan már, az senkit nem érdekel.

– Élni kell – legyintett Geréb, mikor az öltönyösök elmentek.

– Azért az nem mindegy, hogyan és miből – mondta erre Tóthi. – Nézzétek meg, hetek óta mindennek emelkedik az ára. Ha a kenyér kilója húsz forint felett lesz, esküszöm, beverem téglával a kirakatokat. Borz, jössz te is?

Borz bólintott, hogyne, és lelkesen dobolt az ujjaival a térdén. Hoffman Zsolti a Tébolyból körbekínálta a cigijét, rendeltek még két-három kör piát, aztán mentek és tolták a zenét, hadd sikítozzanak a csajok a színpad előtt, ami valójában csak jelképes volt, egyetlen szalag válaszotta el a közönséget meg a fellépőket.

Nyáron stúdióba vonultak. Úgy tervezték felvesznek öt-hat számot.

– Nekünk nincs ennyi pénzünk – mondta Borz, mikor kiderült, mibe kerülne ez Takáts Janinál, aki a legolcsóbb volt a városban.

– Nem baj – mondta Takáts. – Elkezdjük a melót, ti fizettek, amennyit tudtok, aztán a kész anyaggal megpróbálunk pályázni. Egyébként is úgy néz ki, hogy a tesóm, Ricsi ismer valakit, aki most jött haza Ausztriából, náluk nagyon jól működik a civil szféra. Ők idehoznak majd néhány zenekart játszani, mi meg viszünk párat hozzájuk.

Tóthnak ezzel kapcsolatban erős kételyei voltak. Koncertezni Bécsben meg Linzben? Hihetetlenül hangzott. Ők például soha nem kaptak útlevelet, a nagybátyja még '56-ban lepattant itthonról, és emiatt megbízhatatlannak számítottak. Tóthi az egyetemre is csak úgy jutott be, hogy az alattuk lévő Tibi bácsi felemelte a telefonját, miután a gimnáziumban ráírták a személyi lapjára, hogy felsőfokú tanulmányait az intézmény nem támogatja. Az öreg régi pártember volt, neki nem mert nemet mondani a rektor sem, és végül Tóthit csak behívták szóbelizni.

Két nap alatt hat dalt rögzítettek, a keverés azonban még hátra volt.

– Ezt azért elkérhetem? Csak magunknak – cigánykodta ki Borz, hogy kapjanak legalább egyetlen másolatot az anyagból. Takáts Jani végül kegyesen odaadta kazettán a Pszichiátria felvételét.

– Kurva jó – mondta Tóthi, mikor meghallgatták Attila apjának a hifitornyán.

Gerébnek nem tetszett a hangzás, szerinte Borz éneke fátyolos és időnként hamis volt, de ez senkit nem érdekelt.

– Ezzel be fogunk futni, annyira profi – esküdözött Borz.

Ősszel azonban a Pszichiátria szétesett. Attila Budapestre költözött, Geréb beszállt egy olyan bandába, ahol pénz is kaptak a koncertek után, Tóthi meg kitalálta, hogy Borzzal egészen más stílusban fognak játszani.

– Hidd el, öregem, a jövő az elektronikus zenéé.

– Az diszkó – mondta erre önérzetesen Borz, aki egy ideje arról álmodozott, hogy falura költözik a barátnőjével. Lesz egy házuk, korongoznak, népzeneét gyűjtenek és olyan boldogok lesznek, amilyenre a Béke lakótelepen a kilencedik emeleti másfél szobás panelban Anita anyjéknál esélyük sem lenne.

– Ugyan már – legyintett Tóthi. – Nem mindegy neked, milyen alapokra írod a szövegeket? Az, hogy „kimarad a tudat, az idő leáll, a halál előtt, a halál után” szintire is pont olyan erős, mint gitárra.

Hiába gyözködte azonban Borzot, a Pszichiátriát már nem tudták megmenteni, ahhoz ketten kevesen voltak.

Hetekig egymásra sem néztek, mintha elfáradt volna a kapcsolatuk. Karácsonykor futottak össze legközelebb, amikor kiderült, hogy nem minden alakult úgy, ahogy elképzelték. Pár hónap alatt a világ teljesen megváltozott körülöttük, meg velük is.

Borz barátnője, Anita terhes lett, így szó sem lehetett arról, hogy falura menjenek. Borz a színházban talált állást, ahol senkit nem érdekelt a friss diplomája, csak az, képes-e megemelni a díszlet elemeit. Nem fizettek túl jól, de legalább volt valami fix

pénze, és mellette írhatta a szövegeit kedvére. Tóthi meg kitalálta, hogy ha már bizonytalan ideig szünetel a zenekar, összehozhatna valami vállalkozást. Az anyja testvére előadást tartott a családnak Mária-napon arról, hogy ő a saját útját akarja járni. Neki ne a hülye főnökök mondják meg, mit csináljon. Tóthi ettől egészen beelkesedett. Igazából csak annyit értett abból, amit Jóska magyarázott, hogy szabadság, meg pénz, de ez éppen elég volt ahhoz, hogy fejest ugorjon az ismeretlenbe.

– Csináltam kis boltot, kibéreltem a földszinti Pintér néni fiának a garázsát. Van kenyér, tej, cigi, sör, és este 11-kor, meg vasárnap is nyitva tartunk – magyarázta Borznak. – Gyere el, nézd meg. Úgy hívják, Mindent Innen! Jó nem?

Borz szívesen ivott volna egy sört Tóthival, de éppen bevásárlásból jött, a Vágóhd utcán nyílt a Forintos Diszkont, a régi túrahátizsákjában meg két nagy zsákvászon szatyorban cipelte a konzerveket, cukrot, lisztet, meg amit éppen jó áron lehetett venni. Abban maradtak, feltétlenül összefutnak majd. Tóthi bedobta, hogy akár együtt is szilveszterezhetnének, mint addig szinte minden évben. Borz lelkesen bólintott, hogy szuper ötlet, megdumálja otthon. De mire hazaért, egészen más dolgok jártak az eszébe, mert Anita közölte, mégsem tartja meg a babát.

– Még éppen időben vagyunk ehhez. Anyám kolléganője ismer egy dokit, ő megcsinálja rendelés után.

Borz tiltakozott, hogy ez mégsincs így jól, a magzat az nem valami tárgy, nem egy fog, amit csak úgy ki lehet húzni és eldobni, az már él ilyenkor. Anita azonban sírni kezdett, hogy de ő is élni szeretne, mit kezdjen egy babával, aki csak ordít egész nap, mint a negyedikén lakó fiatal nő kölyke.

– Én még nem akarok megöregedni, vigyázhattál volna, te hülye – vágta Borz képébe.

Végül nem ekkor mentek szét, hanem húsvétkor. De az a néhány hónap maga volt a pokol. Anita rendszerint úgy viselkedett, mint egy darab fa, és ha Borz kiakadt ezen, akkor elkezdett zokogni, hogy kiugrik az ablakon, ha itt meri hagyni.

– Annyira sajnáltam, hogy nincs már a zenekar – mesélte később Borz Szilágyi Attila pesti albérletében, mikor újra összefutottak –, mert olyan dalokat írtam volna, hogy a közönség felvágja az ereit.

Ott tomboltak Tóthival a Mission koncertjén. Jó volt a buli, de elég rövid, ami különösen azért esett rosszul, mert a taxisok balhéja miatt éppen, hogy odaértek. A hidak le voltak zárva, gyalog kellett menni, ráadásul Tóthi úgy eltette a jegyét, hogy háromszor is kiforgatta az összes zsebét, míg végre előkerült. Úgy tervezték, hogy az első vonattal mennek haza, de a kijáratnál összefutottak Attilával. Majdnem elmentek mellette, mert levágta a haját és bőrdzseki helyett hosszú ballonban támaszotta a falat.

– Most ez van – vigyorgott. – Minden változik, én is.

Jó fej volt, azonnal felajánlotta, hogy aludjanak nála. A Szent László utcában lakott egy padlástéri lakásban. Mondta, hogy nem túl nagy, ne számsítanak táncteremre, de azért a tizenkét négyzetméter elég riasztóan nézett ki elsőre.

– Ennyi – tárta szét a karját Attila. – Ez a matrac az ágyam, napközben a falnak támasztom. Azon a kis asztalon kajálok, meg ott írok, nézd, Borz, szereztem egy igazi margarétafejes írógépet. Jó, mi? Konyha nincs, nem is kell. Fürdőszoba viszont van, zuhanyfülke, kézmosó, ennyi az egész, nekem teljesen elég.

– Klotyó?

– Kint a folyosón. Éjszaka nem szívesen megyek ki, ha lehet, mert néha hallom, hogy motoznak kint a folyosón, meg lehúzza valaki, pedig elvileg csak én lakom a padláson. De reggel soha senki nincs már itt. Amúgy mindegy, ennyi pénzért nekem tökéletes.

– Tényleg filozófiát tanulsz? – csodálkozott Borz.

– Ismeritek René Guenont? La regne de la quantité et les Signes des Temps. Magyarul még nincs, szótárral olvasom, baromi nehéz, de nagyon nagy könyv. Ez az ember mindent tud a világról, Hamvas Béla is sokra tartotta.

– De abból, hogy olvasol, meg szótárazol, még nemigen tudod kifizetni az elbérletet – jegyezte meg Tóthi, aki eléggé anyagias lett azóta, hogy a garázsboltja tönkrement.

– Eladtam a zenei cuccokat. A könyveimet, az apám óráját is – legyintett Attila. Látszott rajta, hogy nagyon szeretne másról beszélni. – Viszont van nálam valami, aminek örülnének.

Terelésnek nem volt rossz a kazetta a Pszichiátria dalaival, de mivel Attila magnója nem működött, ezért inkább előhúzott két gyűrött füves cigit.

– Kértek?

Melőről, pénzről több szó nem esett, Attila viszont kifejtette, hogy számára teljesen mindegy, kik vannak hatalmon.

– A komcsik is a vérünket szívták, meg ezek is. Amíg nem lesz szakrális királyság ebben a szerencsétlen és a történelem peremére szorított országban, esélyünk sem lehet az üdvözülésre.

Lelkes volt, elszánt és nagyon hülye, állapította meg Tóthi és Borz hazafelé ringatózva a koszos és hónaljszagú másodosztályú kupében. Abban viszont igaza lehetett, hogy minden változik. Tóthi apját három hónap alatt elvitte a rák, az anyja pedig azt mondta, el kellene innen menni. Miskolcra költöztek, és bár találkozásaik amúgy is megritkultak a zenekar feloszlása után, Borz mégis úgy érezte, rohadtul egyedül maradt ebben a városban.

A színházba belefáradt, szeretett volna valami nyugisabb állást. Jó lett volna szerelmesnek lenni is: valakibe, akinek van pénze is, lakása is, és él-hal a szexért. Ilyen nőt viszont sokáig hiába keresett. A lányok hirtelen megbolondultak, mind férjet akart fogni és gyereket szülni, mintha addig nem arról dumáltak volna a kollégiumi bulikon, hogy másképpen szeretnének élni, mint a szüleik, nagyszüleik. Már nem érdekelte őket a zene, nem jártak koncertekre, kirándulásokra, nem volt idejük kiülni a parkba, és csak úgy bámészkodni, nézni a járókelőket, történeteket kitalálni arról, ezek a rosszult öltözött nők és szigorú tekintetű férfiak ugyan honnan jönnek, hova mehetnek.

Borz a szüleivel elég nehezen jött ki, ezért a nagyanyjához költözött a Kossuth utcára. A kisebbik szobát kapta, de mivel nem volt túl sok holmija, ott pont elfért. Úgy tervezte, először berendezkedik, kialakítja a napirendjét, aztán nekilát és felépíti magát, kitalálja, hogyan lehet belőle az, aki mindig is szeretett volna lenni: egy fontos ember, akire felnéznek és hat a világra.

Az első heteket kifejezetten élvezte. Sokat beszélgettek az öreglánnyal, aki fiatalon varrónőként dolgozott, és csak akkor ment férjhez, mikor betöltötte a harmincadik évét. Ez abban az időben igen merész tettnek számított, mesélte a tarhonyalevest kavargatva a tűzhelynél, és Borz büszke volt rá.

– Ott fogom hagyni a színházat – közölte egy reggel. – Te is mindig a magad feje után mentél, ha mi nem lépünk időben, más nem fog helyettünk.

Felmondott, és lelkesen keresni kezdte a helyét. Úgy érezte, eljött az idő, végre nem azok diktálnak, akik eddig, nem a párt, nem a főnökök mondják meg, mi van, hogyan legyenek a dolgok. Aztán teltek a hetek és a hónapok – és nem volt semmi. Nem is értette, mások hogyan csinálják. Hogy telik nekik rendes cuccokra, kocsira, lakásra, mikor nagyjából annyi idősek, mint ő? Itt mindenki valami cseszett örökséggel a zsebében indult el, amit titkol az egész világ elől? Miután minden tartalékát felélte, és a nagyanyja is azt mondta, ez így nem mehet tovább, kettejüknek kevés az ő nyugdíja, beállt csaposnak a Don Kanyarba. Díszletmunkásnak lenni a színházban ezerszer jobb volt ennél, ott csak a fele banda volt alkoholista, itt mindenki. De összeszorította a fogát, hogy most végig kell csinálnia. Ketten voltak napi váltásban, reggel hatra ment nyitni és este tizenegykor rúgta ki az utolsó vendégeket, akik az ablakon még beszóltak, hogy csak egy sört meg egy cigit adjon már ki nekik hazáig.

Rettenetes időszak volt, Borz végtelenül fáradtnak érezte magát. Otthon olvasás közben is képes volt elszunnyadni, rendszeresen arra riadt fel, hogy kiesik a kezéből a könyv.

Tóthi fetrengve röhögött, mikor évekkal később összefutottak és Borz elmesélte, hogy végül csak elment tanítani.

– Megesküdtünk, hogy soha nem fogunk hülyét csinálni magunkból a kölykök előtt – törölgette a szemét. – Micsoda hazug vagy. És pont olyan krétás a nadrágod, mint Nádasinak és Kellérnek, akik elvből nem adtak senkinek jobbat közepesnél.

Borz legyintett.

– Az Eötvösbe a technikus meló miatt mentem, csak az igazgató azt hitte, hogy a tanári állásra jelentkezem. Ott ismertem meg Angélát, aki magyaros volt. Alig akartam elhinni, amikor elárulta, hogy ő is ott sikítózott az első bulinkon az óvóképzős barátnőjével.

Tóthinak ez roppantul tetszett, és a negyedik sör után bevallotta, hogy valami ismeretlen eredetű centrifugális erő őt is a tanári pályára sodorta. Bár fontolgatja, hogy váltani kellene, mert az adminisztráció kezd elviselhetetlen teherként nehezedni rá.

– Figyelj már – ragadta meg Borz karját néhány órával később, mikor az éppen távozni akart. – A lényegét nem is mondtam. Találkoztam Attilával. Hazaköltözött. Itt lakik a Jerikón. Komolyan. És van cucca. Gitár, erősítő, minden. Csináljuk meg a újra Pszichiátriát.

Hihetetlen, örült, és mégis ragyogó felvetés volt ez. Borz később úgy gondolta, Tóthinak ott és akkor egyszerűen mondania kellett valamit, hogy maradjanak még, és iganak egy utolsó sört.

Attila végül nem szállt be a zenekarba, de Tóthival összehozták. Ketten, dobgéppel, lappal, mindenféle elektronikus kütyüvel, és Borz eszement szövegeivel.

Az új Pszichiátria első koncertjén kizárólag új dalokat játszottak. A közönség – csupa bakancsos, fekete farmeros és fekete pólós kölyök – valahogy mégis vette. Nem kaptak érte pénzt, de mikor bekopogtak az irodába, hogy szívesen jönnének máskor is, a tulajdonos, az a Wéber nevű fickó csak rázta a fejét.

– Figyeljetek, tényleg baromian jó volt, de harminc évet késtetek. Ez ma már senkit nem érdekel.

– De hát siker volt. Velünk énekeltek – értetlenkedett Borz.

– Az mindegy. Ilyen buli negyedévente van nálunk. Most az élő kell. Gitár, dob, meg valami, ami olyan, mint a hetvenes években volt.

Tóthi meg tudta volna fojtani.

Nem kezdtek el könyörögni: felnyalábolták a holmijukat, berakták az állványokat, a kábeleket Borz Suzukijába és indultak hazafelé.

A pálya előtt még tankoltak. Mikor fizettek, Tóthi felvetette, toljanak be egy hamburgert sült krumplival és kólával.

– Tudom, hogy egészségtelen, és az orvosom biztosan kinyírna, ha látná, de nekem erre szükségem van – mondta vigyorogva, és megsimogatta szépen gömbölyödő pocakját.

Borz erre Tóthi vállába boksolt.

– Ez van, nem húszévesek vagyunk.

A burger forró volt, a kóla jeges. Ültek a kocsiban, és nézték a koszos, karcos szélvédőn át az éjszakát.

– Azért próbálunk szombaton?

– Inkább vasárnap – mondta Tóthi. – Tudod, a lányom most jött haza, csak pár napig lesz itthon, aztán mennek vissza Malmöbe a férjével.

– Jobb ott?

– Nekik igen. Ervin nőgyógyász. Elege volt abból, hogy itt mindent a vén professzorok nyúlnak le.

– És Edit?

– Edina. Neki mindegy, hol vannak.

– Neked?

– Most jó itthon. Nagyon remélem, hogy lesz valami a Pszichiátriából. Nem lenne rossz, ha egész nap dalokat írának meg próbálnánk.

Borz az órájára nézett.

– Lassan indulni kellene.

Később, mikor már rég elhagyták a táblát, Borz a barátjára sandított:

– Észrevetted, hogy olyan, mintha százhatvannal repesztenénk?

Tóthi gyanakodva nézett a műszerfalra.

– Miért? Mennyivel megyünk?

– Százharminccal. Vagyis, majdnem annyival. Tudod, ez egy húszéves autó, és kicsit hangos. De még mindig pőccre indul, nem eszik sokat és senki nem akarja ellopni.

– Rádásul még a Pszichiátra cucca is belefér – biccentett Tóthi.

– Pontosan! – mondta Borz. – Minden, ami számít.

És addig nyomta a pedált, míg a mutató lassan, de biztosan a százharminc és száznegyven közötti mezőbe érkezett.

– Rock and roll – mondta Borz.

– Punk's not dead – röhögött Tóthi.

– We are the champions – kontrázott Borz, mire Tóthi elkezdte skandálni azt a dalt, amit legutoljára harminc éve játszottak, de ami akkor sem ment ki a fejéből, amikor úgy érezte, hogy soha, soha nem fog színpadra állni többé: „állj be bébi a tornasorba, kezdődik az utolsó óra, ami kezdődik, annak vége lesz, éljenek a boldog kísértetek...”

Robogtak hazafelé a nagy magyar éjszakában.